

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació Primària

Memòria del Treball de Fi de Grau

Musicoteràpia i Educació Especial. Tractament dels sentiments a través de la música.

Patricia Mestre Borrás

Grau d' Educació Primària

Any acadèmic 2013-14

DNI de l'alumna: 78218697 K

Treball tutelat per Arnau Reynés
Departament de Música

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:
Musicoteràpia, educació musical, sentiments, educació especial.

RESUM

La musicoteràpia és una tècnica alternativa que podem treballar dins l'àmbit de l'educació per poder cercar nous canals de comunicació i vies alternatives per tal que els alumnes, d'Educació Especial o no, puguin comunicar-se amb el món i proporcionar-los un recurs que està al seu abast per obrir nous vincles amb els professionals i persones que els envolten, com família i amics.

Dins les escoles trobem moltes mancances a nivell personal dels alumnes, per tant, amb l'ajuda de la música podem treballar els sentiments, ja que la salut emocional del nin és bàsica per les persones i és la base de tota l'altra educació.

ABSTRACT

Music therapy is an alternative technique that can work in the field of education to search new communication channels and alternative routes to the students, with special education needs or not, can communicate with the world and provide them a resource that is in their power to open new links with professionals and people around them, such as family and friends.

In many schools are lacking a personal level students, so with the help of music can work feelings because the child's emotional health is essential for individuals and is the basis of all other education.

PARAULES CLAU

Educació Musical, Musicoteràpia, Música a l'escola, Educació Especial, Sentiments, Educació Emocional.

KEYS WORDS

Musical Education, Music Therapy, Music in the school, Especial Education, feelings, Emotional Education.

INDEX

1. Introducció	pàgina 5
2. Objectius	pàgina 6
3. Metodologia	pàgina 7
4. Desenvolupament dels continguts	
4.1. Definició i etimologia de la musicoteràpia	pàgina 8-10
4.2. Història de la musicoteràpia	pàgina 11-12
4.3. Naturalesa de la musicoteràpia, diferències i relacions amb altres ciències i disciplines	pàgina 13-14
4.4. La musicoteràpia i la vida emocional de l'ésser humà	pàgina 15-16
4.5. Principis de la musicoteràpia	pàgina 17-18
4.6. Tècniques	pàgina 19-20
4.7. Metodologia	pàgina 21
4.8. Musicoteràpia i aplicacions en Educació Especial	pàgina 22-25
5. Aplicació Pràctica	
5.1. La música com a alternativa dins els centres	pàgina 26-33
5.2. Expressivitat dels sentiments a partir de fragments musicals	pàgina 34-40
6. Conclusions	pàgina 41
7. Referències Bibliogràfiques	pàgina 42
8. Annexes	

INTRODUCCIÓ

El tema del meu Treball de Fi de Grau és la Musicoteràpia i Educació Especial. Tractament dels sentiments a través de la música.

El motiu de l'elecció del tema va sorgir a partir de la idea d'interrelacionar el tema escollit, és a dir l'Educació Musical i la meua menció en el Grau d'Educació Primària.

D'ençà que que vaig començar la menció l'any passat a tercer el tema de l'Educació Especial em va cridar l'atenció i seguint amb l'assignatura aquest any ja vaig decidir que volia tractar d'alguna manera aquest tema dins el meu Treball de Fi de Grau.

Dins l'àmbit de l'Educació Musical em vaig centrar amb la musicoteràpia, ja que em va parèixer un camp que volia investigar per tenir més informació sobre ell, a més em pareixia d'interès poder tractar els sentiments dels infants, tant d'Educació Especial, com els que no ho són, ja que l'Educació ha d'abraçar tots els àmbits de la vida dels alumnes i un d'ells és el benestar personal i per tant, poder tractar els sentiments dels alumnes és un fet que em cridava l'atenció, ja que hem de cercar crear persones educades en tots els sentits.

La idea d'interrelacionar dos àmbits com són l'Educació Musical i l'Educació Especial no va ser gaire complicat, ja que entre elles ja tenen una relació natural, és a dir, la música ens ajuda a obrir aquells canals de comunicació amb els alumnes i facilita un vincle, tant amb els mestres i professionals com amb la família i els amics.

El que vull tractar en el treball es com afecta i de quina manera és pot treballar amb la música per ajudar a aquells alumnes que presenten algun tipus de necessitats o discapacitat educativa.

A més, cal remarcar que la idea no només és centrar-se en els alumnes d'Educació Especial, sinó que la música pot ajudar a qualsevol persona i ens pot ajudar a trobar formes diferents per expressar-nos.

OBJECTIUS

L'objecte d'estudi del meu Treball de Fi de Grau és estudiar i fer una recerca d'informació per veure com la musicoteràpia pot ajudar als alumnes a trobar una via alternativa per comunicar-se i expressar-se millor amb el món que els envolta. A més, la idea de desenvolupar mitjans i recursos per tal de proposar activitats i metodologies per poder treballar els sentiments a través de la música, tant amb els alumnes d'Educació Especial, com els que no ho són.

Els objectius que pretén aquest Treball de Fi de Grau són:

- Cercar informació sobre la musicoteràpia
- Relacionar la musicoteràpia i l'Educació Especial
- Investigar sobre com la música serveix de vincle entre cos i ment
- Posar en pràctica la metodologia del tractament dels sentiments a través de la música
- Treballar l'expressió corporal dels sentiments a través de música
- Proposar activitats i recursos per treballar amb la música els sentiments dels alumnes

METODOLOGIA

La metodologia emprada per realitzar aquest Treball de Fi de Grau ha estat basada en una recerca d'informació sobre el tema principal a tractar i una aplicació pràctica d'aquesta.

El treball es podria dividir en dues parts, la teòrica i la pràctica. En la primera part, he realitzat un treball d'investigació a fons sobre el tema. Cercar llibres i articles que parlessin de la musicoteràpia i fer una petita descripció d'aquest tema tan ampli.

La idea és definir i marcar els punts més rellevants de la musicoteràpia i quins són els seus punts claus i recursos amb els quals treballa.

El darrer punt d'aquesta part, és centrar-me en les diferents discapacitats, ja que com he nomenat anteriorment, la meva idea era relacionar la música amb els alumnes d'Educació Especial.

La segona part del treball va ser aplicar el tema de la música i les emocions en els nins, per tant, he dut a terme dues pràctiques per tal de poder observar i treballar amb les emocions i sentiments i veure de quina manera la música hi influeix sobre ells.

Per dur a terme aquestes dues pràctiques he utilitzat un qüestionari el qual els alumnes em van ajudar a respondre per tal de que jo després en pogués extreure les conclusions i un taula per observar els sentiments que els transmetien els fragments musicals.

A més, cal dir que durant les dues pràctiques he fet servir gràfics per tal de representar de manera més visual els resultats obtinguts i extrets de les dues sessions.

Per tant, el meu TFG és un treball que intenta donar resposta a preguntes referents al tema i a més donar dos exemples i dues propostes aplicables a altres centres pe tal de treballar els sentiments dels nins i nines amb ajuda de la música i viceversa, com la música influeix en els sentiments dels infants.

DESENVOLUPAMENT DELS CONTINGUTS

1. Definició i etimologia de musicoteràpia

Segons la Federació Mundial de Musicoteràpia la <<Musicoteràpia>> és la utilització de la música i els seus elements (so, ritme, harmonia, melodia, to) per un musicoterapeuta qualificat amb una persona o grup, en un procés destinat a facilitar i promoure comunicació, aprenentatge, mobilització, expressió, organització o altres objectius terapèutics rellevants a fi d'assistir a les necessitats físiques, psíquiques, socials i cognitives. La musicoteràpia cerca descobrir potencials i/o restituir funcions per què el pacient aconsegueixi una millor organització intra i/o interpersonal i, conseqüentment, una millor qualitat de vida a través de la prevenció i rehabilitació en un tractament.

Etimològicament parlant la <<musicoteràpia>> és una mala traducció de l'anglès on l'adjectiu <<música>> precedeix al substantiu <<teràpia>>. La traducció correcta seria <<teràpia a través de la música>>.

La musicoteràpia està integrada dins el grup de les teràpies creatives, junt amb la Dansa-teràpia, Art-teràpia, Poesia-teràpia i psico-drama. No és una teràpia alternativa. (Poch, 2001)

La musicoteràpia pot definir-se com la <<l'aplicació científica de l'art de la música i la dansa amb finalitat terapèutica, per prevenir, restaurar i créixer la salut, tant física com mental i psíquica de l'ésser humà a través de l'acció del musicoterapeuta. (Poch, 1981)

Al anomenar <<art de la música>> s'al·ludeix al fet que només la música que sigui art pot ajudar realment a l'ésser humà, degut al seu significat profund. Aquest significat profund no és donat pel contingut intel·lectual sinó l'emocional; allò que realment cura o ajuda és l'emoció que suggereix o pot suggerir l'obra d'art. (Poch, 2001)

La musicoteràpia és una ciència per què suposa <<objectivitat, col·lectivitat, repetició i veritat>>. (Bruscia, 1987)

La musicoteràpia és una disciplina funcional, per què utilitza la música com a mitjà per complir funcions i objectius no musicals, com poden ser millorar la memòria i expressar emocions. (G.F. Federico, 2007)

La dansa, en la definició s'inclou a la dansa com a mètode a utilitzar en les sessions donat que hi ha la tendència a associar la música amb la dansa, donat que aquesta no és més que la traducció corporal i emocional de la música. (Poch, 2001)

La finalitat de la musicoteràpia és ajudar a l'ésser humà de diverses maneres (musicoteràpia preventiva) i a l'ésser humà malalt (musicoteràpia curativa). Per tant, el musicoterapeuta és un membre més dins un equip terapèutic o en un equip d'Educació Especial o en l'Equip Psicosocial. (Poch, 2001)

La musicoteràpia és un procés sistemàtic que suposa <<empatia, intimitat, comunicació, influència recíproca i relació com a rol terapèutic>>. (Bruscia, 1989)

En els nins, s'utilitza entre altres coses, per tractar als que tenen dificultats en l'aprenentatge, problemes de conducta, trastorns profunds en el desenvolupament (autistes), amb deficiència mental, amb dificultats de socialització, amb trastorns mèdics crònics i/o degeneratius (càncer, cardiopaties, etc), per millorar l'autoestima, l'atenció i concentració, i per augmentar la coordinació. (Sáinz, 2003)

També es pot emprar amb persones que no estiguin malaltes però que volen augmentar el seu benestar personal, així com la seva creativitat i capacitat per resoldre problemes, per millorar el seu aprenentatge i les seves relacions interpersonals, per aprendre a treballar l'estrès i reduir-lo, i per disminuir l'ansietat i millorar l'autoestima. (Sáinz, 2003)

La musicoteràpia és un procés dirigit cap a un fi, en el qual el terapeuta ajuda al client a créixer, mantenir o restaurar un estat de benestar utilitzant experiències musicals i les relacions que es desenvolupen a través d'elles. (Bruscia, 1987)

Si la musicoteràpia, seguint la definició, és un procés, doncs, consta de diferents etapes:

- Informació sobre el trastorn a tractar
- Traçar els objectius
- Tractament
- Avaluació
- Seguiment
- Finalització del tractament

La Lic. Susana Dancyker publicà deu conceptes importants sobre el treball de la musicoteràpia en general, aquests són:

- La recerca de modes de vinculació
- L'expressió dels sentiments i les emocions
- El contingut sonor del seu món intern
- La facilitació de la conducta de relaxació
- La capacitat del ser humà de gaudir
- La representació simbòlica
- L'estímul a la resposta física
- La pertinència cultural i social
- Incrementar la creativitat

2. Història de la musicoteràpia

Segons l'autor Aro Saíinz de la Maza al seu llibre "*Como cura la musicoterapia*" (2003), no es pot precisar una època que marqui un inici de la música com a mitjà terapèutic, però es creu que l'ús de la música com a instrument per combatre malalties és paral·lel i tan antic com la música mateixa.

L'home primitiu pensava que el so tenia un origen sobrenatural i, ja que li resultava incomprendible, ho considerà misteriós i màgic.

L'home primitiu s'identificava amb un mitjà a través de la imitació dels sons i d'aquesta forma adquiria poder sobre les seves fonts originals. Aquesta imitació està vinculada amb el principi antic de ISO, segons el qual << el semblant actua sobre el semblant >>, un dels principis bàsics de la musicoteràpia actual.

El curador que utilitza la música ha estat, a través dels temps, primer un mg, llavors un monjo i finalment, un metge o especialista en música. De tal manera que hi trobem tres tipus de curacions: les màgiques, les religioses i les racionals.

Fou en l'Antigua Grècia, i llavors a Roma, on es va emprar la música d'un mode racional i lògic. Els grecs pensaven que els efectes de la música actuaven sobre l'estat físic i psíquic de l'home i així l'aplicació per prevenir malalties tant del cos com de la ment.

Plató i Aristòtil podrien ser considerats els precursors de la musicoteràpia.

En el segle XVIII es parlava dels efectes de la música sobre les fibres de l'organisme. En el segle XIX, una aplicació creixent del tractament mèdics de les malalties mentals i físiques va despertar en els metges un interès per els mitjans terapèutics auxiliars. En el segle XX, Dalcroze, considerat el creador de la rítmica i un dels precursors de la musicoteràpia va dir: <<la música deu jugar un paper important en l'educació en general, doncs, respon als desitjos més diversos de l'home >>.

El 1950 un grup de professionals va crear la National Association for Music Therapy, actualment coneguda com la American Association of Music Therapy (AMTA).

El fet que es reconegui per fi el valor de la teràpia lateral en el tractament és una prova que els pacients són contemplats de cada vegada més com a individus polifacètics on el musicoterapeuta treballa amb la comprensió de la música i els seus efectes sobre la ment, el cos i les emocions.

3. Naturalesa de la musicoteràpia, diferències i relacions amb altres ciències i disciplines (Poch, 1992)

La musicoteràpia gira entorns de dos temes principals, la música i la teràpia.

La música com a element bàsic es relaciona a través de nombroses disciplines com són la psicologia de la música, acústica i psicoacústica, composició i actuació musical, teoria de la música, etc.

A causa del seu component de la teràpia es relaciona amb altres ciències com son la psicologia, psiquiatria, psicoteràpia, neuropsicologia i l'Educació Especial.

I. Educació Musical

La diferència essencial entre l' Educació Musical i la Musicoteràpia deriva de la seva finalitat: la primera pertany al camp de l'educació, i la segona, al camp de la teràpia, de la medicina. L'Educació Musical pretén:

- Desenvolupar la sensibilitat estètica a la música
- Desenvolupar capacitats i actituds musicals, a través de tècniques d'aprenentatge musical

II. Teràpia Ocupacional

Hi ha diferents usos terapèutics amb activitats musicals, aquestes són: (Davis, Gfeller y Thaut, 2000)

- Escoltar i respondre a la música
- Interpretar i compondre música
- Música i moviment
- Música combinada amb altres arts expressives
- Música per recreació i diversió
- Música i relaxació

L'eficàcia de l'activitat musical o estímuls musicals requereix una aplicació i una implementació adequada. La implementació exitosa d'una activitat requereix la sensibilitat i coneixements preparats adequadament.

A més, la selecció de les tècniques d'intervenció hauria d'estar basada en les necessitats de la persona. (Davis, Gfeller y Thaut, 2000)

III. Com auxiliar en altres disciplines

- a) Fisioteràpia i psicomotricitat: La utilització de la música pot ajudar a acompanyar, reafirmar o coordinar els moviments del pacient. O com ajuda a la relaxació.
- b) Logopèdia: L'exercici del cant és útil com a reforç i com a ajuda en la coordinació motora i en la pronunciació.
- c) Art-Teràpia: Una música de fons ajuda a la concentració i afavoreix la inspiració poètica, dramàtica o plàstica.
- d) Recreació: La música en forma de cançons de corral o ball és un bon recurs pedagògic.
- e) Psicodrama: La música pot formar part com a suport de l'acció dramàtica o com a mitjà de crear una atmosfera afectiva.

4. La musicoteràpia i la vida emocional de l'ésser humà

La música és el mitjà més adequat per arribar a influir en la vida emocional del nin o l'adolescent. (Hollander, 1999)

I. Importància de la vida emocional del nin de cara al seu futur

Una tasca importantíssima del mestre és la d'educar la sensibilitat i la vida emocional del nin.

La vida emocional del nin comença abans de néixer i és el fil vital de la vida, que l'acompanya fins al final. (Marías, 1994)

La vida emocional de nin requereix formació i educació. S'ha estudiat el paper i s'ha arribat a la conclusió que la interrelació entre mestre-nin durant els primers anys de vida constitueix un autèntic aprenentatge emocional. (Goleman, 1996)

II. La intel·ligència emocional

En certa manera tenim dues classes diferents d'intel·ligència; intel·ligència racional i intel·ligència emocional i el nostre funcionament en la vida està determinat per ambdós. (Goleman, 1996)

Per Gardner (1989), la intel·ligència emocional abasta cinc competències principals:

- a) El coneixement de les mateixes emocions
- b) La capacitat de controlar les mateixes emocions
- c) La capacitat de motivar-se a un mateix
- d) El reconeixement de les emocions externes
- e) El control de les relacions

III. Què pot aportar la música a l'Educació Especial?

- a) La música actua sobre l'ésser humà d'un mode innat
- b) Afecta l'ésser humà en la seva totalitat
- c) Arriba a tots
- d) La música és un patró auto curatiu
- e) La música està present en moments essencials de la vida de l'home
- f) La música és una de les Belles Arts
- g) Per la naturalesa de la música en si
- h) Per la naturalesa de l'ésser humà

5. Principis de la Musicoteràpia

Segons Sáinz (2003) hi trobem tres principis bàsics de la musicoteràpia:

I. El principi de ISO

Aquest principi es basa en què <<el semblant actua sobre el semblant>>.

ISO o Identitat Sonora vol dir <<igual>> és a dir, resumeix els nostres arquetips sonors, les nostres vivències sonores gestacionals i les nostres vivències sonores de naixement i infantil fins als nostres dies.

El principi de ISO és de gran utilitat per obrir un canal de comunicació entre el pacient i el terapeuta. És un element dinàmic que posseeix tota la forma de percepció, passada i present, i la seva efectivitat es basa en la concepció de la consciència del temps mental del pacient amb el temps sonor-musical elegit o executat pel terapeuta. El descobriment de l'ISO per part del pacient és, doncs, imprescindible i necessari.

Hi ha un ISO general o individual, un ISO complementari, un ISO grupal i un ISO universal.

II. L'objecte intermediari

<<És un instrument de comunicació que permet actuar terapèuticament sobre el pacient mitjançant la relació amb el mateix sense desencadenar estats d'alarma intensos>> (J.G. Rojas Bermúdez)

Aquest objecte és utilitzat a psicodrama i és un instrument molt valuós que permet obrir canals de comunicació i utilitzar-los terapèuticament. Les seves característiques són: (J.G. Rojas Bermúdez)

- Existència real i concreta
- Innocuïtat, que no desencadena reaccions d'alarma
- Mal·leabilitat, que pot utilitzar-se a voluntat entre qualsevol joc de rols complementaris
- Transmissor, que permet que la comunicació per un intermediari, substituent el vincle i mantenint la distància

- Adaptabilitat, que s'adapta a les necessitats personals del subjecte
- Assimilable, que permet una relació tan íntima com perquè el subjecte pugui arribar a identificar-lo amb el mateix
- Instrumentable, que pugui ser utilitzat com a prolongació del subjecte
- Identificable, que pugui ser reconegut immediatament

Els instruments musicals i el so que emeten també poden ser considerats objectes intermediaris, ja que compleixen totes les característiques enumerades. (Sáinz, 2003)

III. L'objecte integrador

R.O. Benenzon defineix objecte integrador com <<aquell instrument musical que en grup de musicoteràpia lidera sobre els demés instruments i absorbeix, en si mateix, la dinàmica d'un vincle entre els pacients del grup i el musicoterapeuta>>.

Aquest objecte integrador està unit estrictament a l'ISO grupal i l'objecte intermediari i l'objecte integrador estan lligats a tot el procés de desenvolupament de l'individu. (Sáinz, 2003)

6. Tècniques

Podem agrupar les tècniques en tres grans seccions: vocals, instrumentals i d'expressió oral. És a dir, els tractaments poden ser d'audició activa, d'audició passiva, d'interpretació i de creació. Podran ser dutes a terme de manera grupal i individual.

Algunes de les tècniques més habituals són: (Sáinz, 2003)

I. Relaxació

La relaxació aporta mètodes naturals per frenar el fenomen <<tensió>> que provoca angoixa, i diferents alteracions i malalties de l'organisme.

És una tècnica encaminada a produir en la persona la mínima activitat de tots els contextos orgànics, distensionant d'aquesta manera la pressió exercida sobre els músculs, òrgans, sistemes i ment.

II. Psicomusicotàrapia

És una tècnica de relaxació harmònica a través de la música que pel sol fet de concentrar-se en ella, sentir-la i percebre-la com si tot el nostre món intern i externs fossin música, aconsegueix una harmonització completa de la persona.

Hi trobem diferents tipus de psicomusicoteràpia, entre elles:

- Psicomusicoteràpia relaxant progressiva
- Psicomusicoteràpia musical lliure
- Psicomusicoteràpia musical lliure instrumental
- Psicomusicoteràpia musical lliure instrumental sincronitzada
- Psicomusicoteràpia de grup musical

Ens centrarem en la psicomusicoteràpia infantil, la qual és una tècnica de grup, on la música, la relaxació i l'expressió corporal, són la base d'un sistema harmònic integral que engloba les següents disciplines: educació musical, educació física sincronitzada, mímica, jocs creatius i creació lliure amb instruments musicals. S'aconsegueix en el nin una completa formació, un millor desenvolupament de totes les seves capacitats i una integració amb el medi.

Les indicacions per l'ús d'aquesta tècnica són: dificultats d'aprenentatge, irritabilitat i excitació nerviosa, desordre de la conducta, insomni, tensions, ansietat, caràcter introvertit, falta d'atenció, pèrdua de dinamisme, símptomes neuròtics, esgotament, malsons, trastorns de l'afectivitat...

III. Psicodramatització musical

Consisteix en la representació dramàtica espontània i natural de la persona, creada per un estímul musical elegit pel musicoterapeuta per provocar sentiments i estat preconcebuts, per què el pacient exterioritzi pensaments i emocions i aconseguixi la descàrrega emocional.

Aquesta tècnica pot ser global, de ruptura o d'integració.

IV. El ball

El ball és un dels mitjans més antics d'expressió espontània i natural. És un medi valuós de realització personal, doncs, el cos dóna forma a les emocions que sent en el seu interior a través d'un ritme i moviment.

En requerir una improvisació i creació de moviments sense límits, el ball amb llibertat d'acció i expressió serveix per obrir canals de comunicació i interioritzar la psique i així aconseguir una harmonia interior.

V. El cant

El cant millora l'actitud, intensifica la veu al parlar, i facilita la consciència i realització emocional. El cant allibera l'estrès i ens permet participar en tècniques d'aprenentatge tant individualment com en grup.

7. Metodologia

La metodologia a seguir està en funció del tipus de malaltia a tractar, sigui fisiològica, psicològica o emocional.

Segons R.O. Benenzon defineix dues parts essencials.

La primera, de caràcter diagnòstic, l'objectiu del qual és descobrir el principi d'ISO, l'objecte intermediari i l'objecte integrador. De tal manera, s'ha d'omplir la fitxa musicoterapèutica i el test instrumental.

La segona part és la terapèutica i la constitueixen les parts de musicoteràpia.

I. La fitxa

L'objectiu d'aquestes preguntes són conèixer la història sonora-musical del pacient i la seva herència. Permeten comprendre i conèixer els ritmes i cançons d'origen del pacient, bàsicament ens facilita el camí per conèixer el seu llenguatge.

II. El test instrumental

És una prolongació de la fitxa, ja que podem obtenir més dades sobre les possibilitats de comunicació no-verbal del pacient a través d'una o altra manifestació sonora-musical, a través de l'elecció d'un o altre instrument, així com del vincle que estableix amb el musicoterapeuta.

III. Les sessions

R.O. Benenzon divideix la sessió en tres fases:

- La **primera** d'escalfament (per què el pacient es prepari per a l'acció) i catarsi (la descàrrega emocional que es produeix simultàniament a l'escalfament).
- La **segona** de percepció i observació de l'enquadrament no-verbal, on el musicoterapeuta descobreix i elabora una hipòtesi de l'ISO complementari i l'integra a l'ISO individual per obrir millor el canal de comunicació.
- La **tercera** on s'estableix un diàleg sonor, de respostes no-verbals, entre el pacient i el musicoterapeuta.

8. Musicoteràpia, aplicacions en Educació Especial

Hem de comprendre que la musicoteràpia actua fonamentalment com a tècnica psicològica, el que equival a dir que el seu suport terapèutic resideix en la modificació dels problemes emocionals, de les actituds i de l'energia psíquica que, al final, serà l'esforç clau per influenciar en qualsevol patologia.

Per Saínez de la Masa (2003), la musicoteràpia ens pot ajudar a obrir nous canals de comunicació ajustables al tractament i les causes de les discapacitats.

I. Discapacitat motora

El tractament d'aquests trastorns procurarà, entre altres coses, donar al pacient el màxim de contactes de percepció possibles amb el món, i desenvolupar o rehabilitar la força i la coordinació muscular.

La musicoteràpia pot servir de suport a la fisioteràpia en l'acompliment principal en el tractament d'aquests trastorns.

El pacient que manca d'una coordinació muscular, amb la consegüent falta de ritme físic, pot ser ajudat pel dinamisme de la música quan cerca un sentit de ritme ordenat sense el qual els seus moviments són desordenats i descontrolats. En aquests casos, sentir i fer música són dos processos complementaris entre si.

Els instruments musicals són adaptables al tipus d'estat físic del pacient. Els moviments són similars: agafar una eina, colpejar-la en un lloc concret, i llavors relaxar els músculs. El procés ha de produir les sensacions de tensió i relaxació necessàries per començar a completar el moviment.

II. Discapacitat auditiva

Existeixen altres sistemes per poder percebre el so, a més de la percepció sonora fonamental que és l'auditiu, hi trobem el sistema de percepció interna, el sistema tàctil i el sistema visual. Dels tres, el tàctil és el més important i podria arribar a reemplaçar, conjuntament amb els altres, el sistema auditiu.

Els sons i les vibracions són un dels elements terapèutics indispensables en la recuperació del pacient amb discapacitat auditiva, doncs, podrà obrir-se al món i prendre consciència d'allò que l'envolta.

El pacient és un gran sistema de percepció, també ho és d'emissió, i el seu propi cos serà l'instrument més important. Percebre les vibracions en l'aire, en el terra i en els grans instruments, enriquint-se dels ritmes organitzats i dels contrastes d'altures, sentir les vibracions en tot el seu cos. A mesura que va apreciament el so, de cada vegada l'interessa més el ritme i menys la melodia.

III. Discapacitat visual

El nin amb discapacitat visual pot respondre fàcilment a la música gràcies a la captació i memòria del so. Pot respondre als elements constitutius de la música com són el ritme, melodia, harmonia, i als paràmetres musicals (altura, intensitat, timbre) amb total normalitat.

Els objectius de la teràpia amb música aniran orientats a la recuperació de la pèrdua de la seguretat psicològica, l'estabilitat emocional, l'autoestima i l'autoregulació a través del desenvolupament de l'expressió emocional.

IV. Discapacitat psíquica

La musicoteràpia pot utilitzar un context no-verbal i per tant, introduir missatges que pareixien difícils o complicats i no obstant això, completament a la inversa, són fàcilment captats.

És important l'ús del cos com a instrument de percussió i moviment, el nin pot prendre consciència del seu propi cos. Per altra banda, es pot utilitzar la veu i la boca com a instrument de percussió fent renou amb la llengua, els llavis, i emetent sons. El cos i la veu, com elements sonors-melòdics, admeten gran quantitat de possibilitats.

V. Autisme infantil

La musicoteràpia pel nin autista és la primera tècnica d'apropament, doncs, el paper no-verbal és el que permet, en aquests nins, l'obertura dels canals de comunicació.

La dificultat es presenta a l'hora de trobar l'ISO del nin autista i l'objecte intermediari, doncs, s'ha de canviar la metodologia per trobar quins són els contactes sonors musicals que han rodejat el desenvolupament del nin autista. De manera simultània, es produirà la resposta del nin a l'estímul, obrint el canal de comunicació de forma inversa, des de dins cap a fora.

A partir d'aquí, és a dir, quan es descobreix el so, es podrà anar introduint algun instrument que l'emeti i començar a treballar de manera activa amb ell, intentant un vincle directe cap a la seva persona.

VI. Educació Especial

La musicoteràpia s'utilitza amb èxit en la reeducació i en Educació Especial pels seus efectes positius (ressonàncies afectives, possibilitat d'expressar-se individualment i en grup, i reaccionar segons la sensibilitat), produint relaxació o acció, creant una atmosfera d'alegria i confiança.

Edgar Wilems estableix un paral·lelisme entre tres elements fonamentals de la música i la vida humana: la vida fisiològica amb la vida rítmica, la vida afectiva (emocions) amb la vida melòdica i la vida mental (coneixement) amb la vida harmònica.

La musicoteràpia s'empra de tres formes:

- 1) Activa: el nin juga, canta, manipula instruments o objectes.
- 2) Receptiva: el nin escolta.
- 3) Receptiva-activa-interdisciplinar: com a suport a altres activitats com poden ser el dibuix, expressió corporal.

Els objectius més importants que persegueix l'aplicació terapèutica de la música amb els nins d'Educació Especial són:

1) Generals

Millorar l'afectivitat, la conducta, la percepció, la motricitat, la personalitat i la comunicació.

2) Psicofisiològics

Desenvolupar les facultats perceptives motrius que li permetin un coneixement de les estructures espacials, temporals i corporals. Coordinació, equilibri, lateralitat i tonicitat. Integració i desenvolupament. Desenvolupament sensorial i perceptiu. Creació de reflexos.

3) Afectius i emocionals

Reforçar l'autoestima i la personalitat mitjançant l'autorealització. Adaptació interpersonal i social. Desenvolupament de la capacitat intel·lectual (imaginació, memòria, atenció, concentració).

4) Socials

Establir relacions personals. Obertura de canals de comunicació. Integració social i grupal. Socialitzar i reeducar el nin en el context escolar. Fomentar la relació social.

APLICACIÓ PRÀCTICA

1. La música com a alternativa dins els centres

L'aplicació pràctica d'aquest TFG s'ha dut a terme en el centre CEIP Miquel Duran i Saurina, a causa d'haver realitzat allà el Pràcticum II i el Pràcticum de Menció. Aquest centre segueix una línia metodològica diferent a la qual podem trobar a altres centres.

El centre públic d'Inca CEIP Miquel Duran i Saurina fonamenta la seva acció educativa a través del respecte i la sensibilitat, mantenint una actitud d'escola i diàleg, donant suport a les diferents necessitats i interessos dels infants, vivint la diversitat i treballant totes les propostes educatives. Sempre parteixen del positivisme i la implicació de tota la comunitat educativa amb l'objectiu de millorar la pràctica docent. Pel que fa a la visió el CEIP Miquel Duran i Saurina vol ser una escola inclusiva, integradora, eficient, valorant la diversitat com a font de riquesa, on tots els espais siguin càlids i acollidors i com a espai de trobada i aprenentatge de tota la comunitat educativa. La línia metodològica es basa en formar alumnes capaços d'exercir la llibertat, generar idees pròpies, convertir-se en la millor versió de si mateixos, potenciar les seves capacitats i afavorir a cada infant en totes les seves dimensions.

Consisteix a fer escoltar música als nins/es a les entrades del centre, és a dir, a les 9:00h del matí i a les 12:00h quan entren del temps d'esplai. Això s'ha aconseguit gràcies a què el centre disposa d'un servei de megafonia a diferents espais del centre, passadissos i zones de jocs.

Hi ha un encarregat que cada matí posa la música per tal de què els nins sàpiguen que han d'anar a formar la fila per pujar a l'aula, de la mateixa manera que quan acaba el temps d'esplai.

Algunes de les cançons que podem sentir com a representació del timbre són:

- Hijos de un mismo dios- Macaco
- Seguiremos - Macaco

- Satisfaction – The Rolling Stone
- Invencibles – Els catarres
- Seguirem lluitant – Els catarres
- Bailando – Enrique Iglesias
- Quan somrius – Teràpia de Shock
- T'estimu molt – La'x'busto
- Libre soy - Frozen
- Hazme un muñeco de nieve - Frozen
- Somos gotas de agua - Macaco
- Bon dia, bon dia, bon dia al dematí
- La vida es bella – Miguel Bosé

Aquest mètode, diferent del tradicional timbre, fa una sèrie d'anys que està implantat el centre i la meua intervenció ha estat avaluar de quina manera repercuteix la música en els nins/es del centre i com veuen ells que les entrades a l'aula estiguin representades mitjançant música.

L'avaluació l'he dut a terme mitjançant una enquesta realitzada a 2 alumnes de cada aula, de manera aleatòria des de 1r fins a 6è de Primària. A l'enquesta hi trobem preguntes per veure que els fa sentir la música, com són les cançons que ja senten, quines proposarien ells o si introduirien més música a altres moments dins el centre.

L'enquesta que han contestat els alumnes és la següent:

*Annexa 1.

1. Què vol dir quan sona la música?

---

2. A quina hora sona la música?

---

3. T'agrada més la música o un timbre normal?

---

4. Perquè?_____

---

5. T'agraden les cançons que posen?

---

6. Són alegres o tristes?

---

7. Entres a l'aula amb més ganes?

---

8. Que et transmeten les cançons?_____

---

9. T'agradaria que la música també es sentís a la sortida de l'escola a les 14:00?

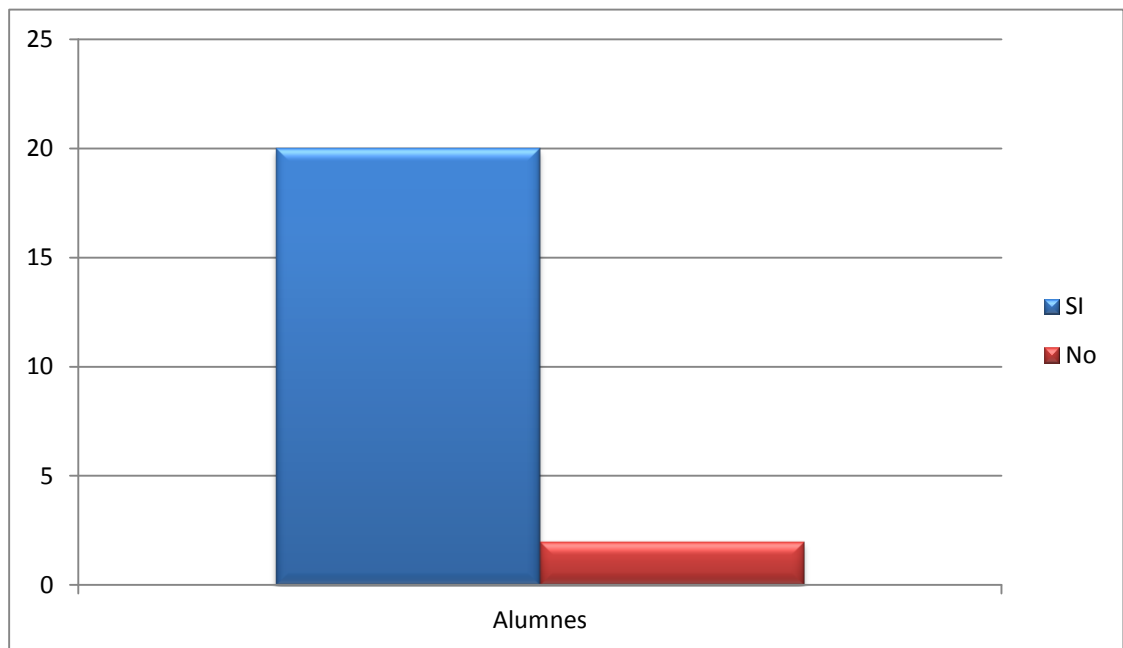
10. Quines cançons proposaries tu per que es sentissin com a timbre?

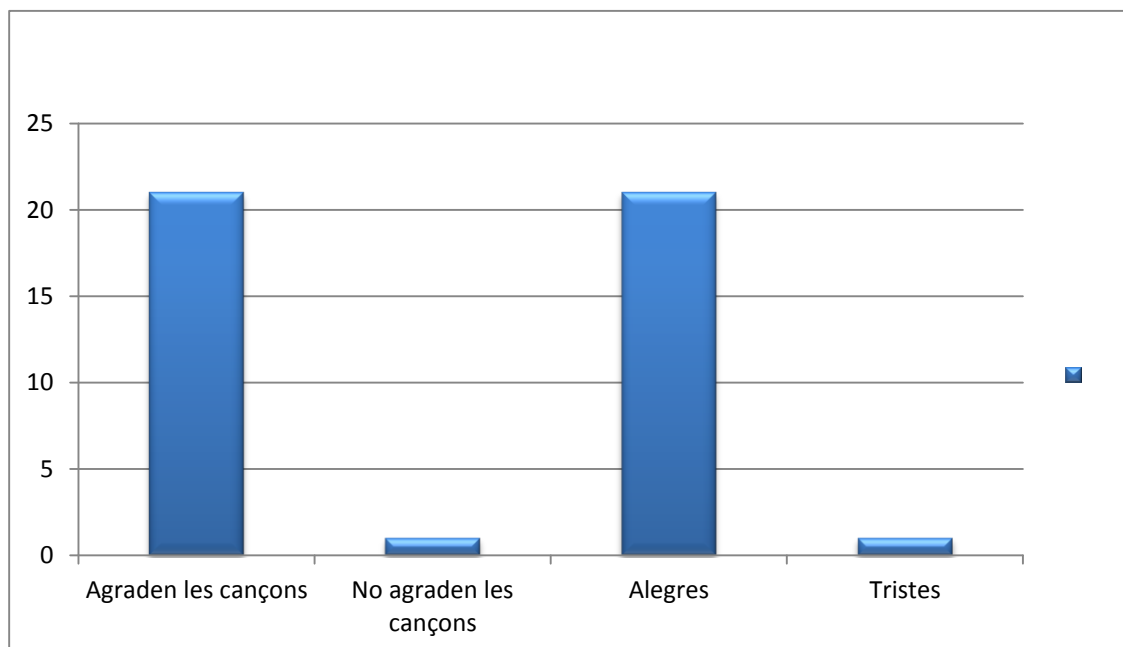

Després d'haver analitzat les respostes dels nins i nines hem podem extreure les conclusions següents:

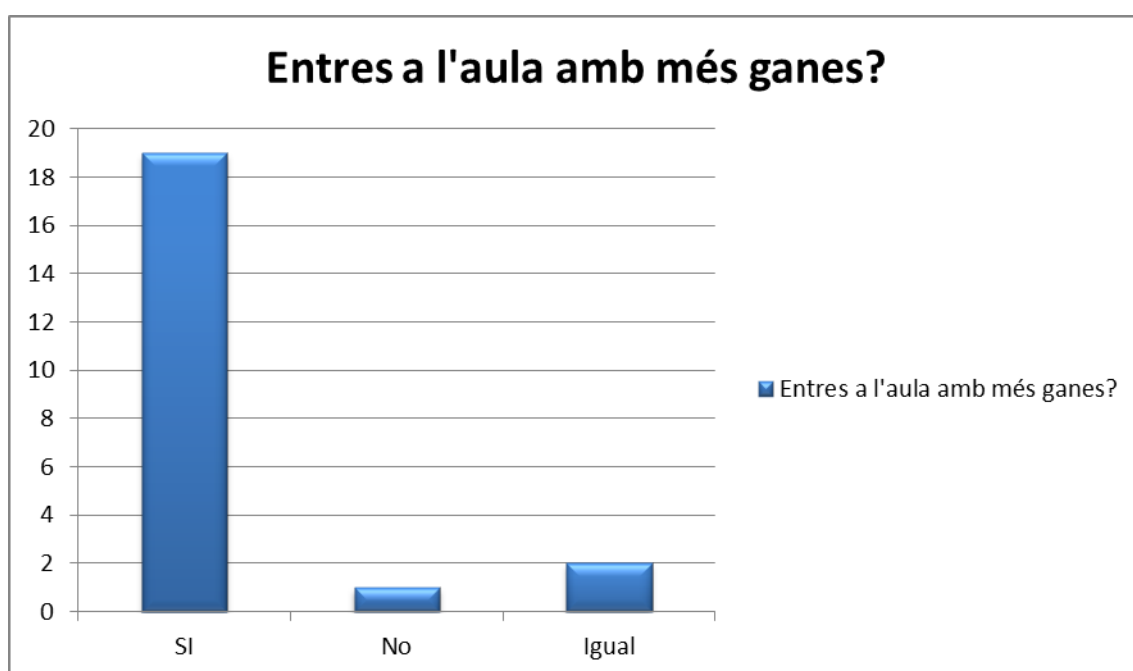
- Tots relacionen la música amb l'hora d'entrar a les aules i la majoria responen que quan sona la música és hora de fer fila i que acaba el temps d'esplai i han de pujar a classe. Cal remarcar que els més grans, de 5è i 6è, també varen completar la resposta amb comentaris com *“deixar de jugar”*, *“pujar en silenci”* i *“no fer desastres”*.
- En referència a quina hora sona la música els més petits, de 1r i 2n, no van saber molt bé a quina hora era, la majoria van dir a les 11:00h quan realment és a les 12:00h, però no cal tenir-ho molt en compte, ja que a aquestes etapes encara no tenen molt assimilat el concepte de les hores i sobretot relacionar-ho amb fets del dia a dia. A partir dels de 3r, la majoria només recordaven una hora i quasi tots la de les 12:00, alguns d'ells i remarcant fins i tot els de 6è, van oblidar-se de què a les 9:00 també sona la música fer fila i pujar a l'aula.
- Quan se'ls va demanar si els agradava més la música o preferien un timbre tradicional, tots els alumnes van contestar que preferien la música, excepte dos alumnes de 3r que va contestar que ells preferien un timbre normal. Les raons del per què preferien la música abans que el timbre foren la majoria per què és més alegre, per què és més tranquil·la, per que el timbre fa un renou lleig i molesta les orelles, i que el timbre és més avorrit. Per altra banda, els dos alumnes que preferien el timbre van donar raons com que la música tarda massa i que les cançons són més infantils. Se li va preguntar a veure si les cançons no fossin infantils i li agradessin si preferia llavors la música, i va seguir responent negativament.

- En relació a si els agradaven les cançons que el centre posava tots van respondre que sí i que aquestes eren cançons alegres, llevat de l'alumna que va contestar que preferia el timbre tradicional a la música que va contestar que no li agradaven les cançons i que per ella eren tristes.

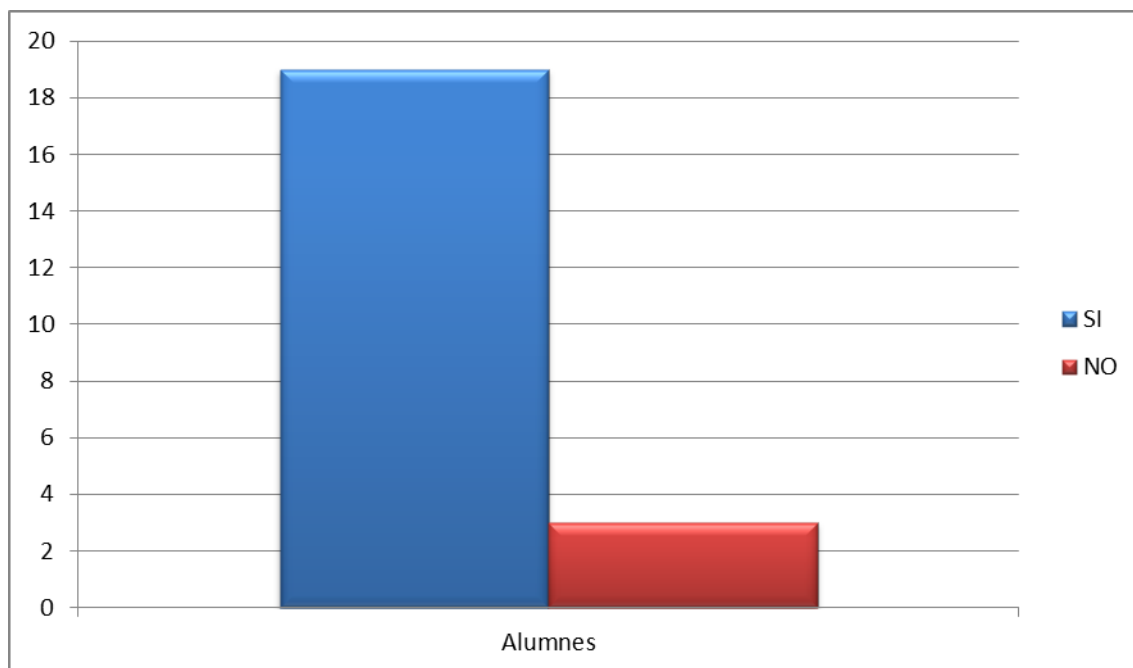

- La majoria d'ells van respondre que amb ajuda de la música entren amb més ganes a l'aula. Cal dir que l'alumna que prefereix el timbre abans que la música va respondre que ella no entra amb més ganes, per què la música no li agrada. I els alumnes entrevistats de 6è van respondre que entren amb les mateixes ganes, que la música no influencia molt en la manera d'entrar a classe. S'hauria de remarcar que els cursos més superiors tal vegada ja pensen amb l'institut i tenen una mentalitat diferent, encara que en totes les altres preguntes han mostrat molt bona predisposició cap a la música com a mitjà per fer fila i entrar a classe.

- Les sensacions que transmeten les cançons als nins/es són l'alegria, estan més contents, més tranquil·litat, més relaxació, animem als alumnes, etc. També remarcaria respostes com “*més trista, per què quan sona vol dir que acaba el pat*”, “*moltes emocions*” i “*Si he tingut un problema al temps d'esplai, m'ho fa oblidar i estic més alegre*”.

- Els alumnes van mostrar molt bona predisposició a la proposta de que s'introduís un altre moment de música al centre i aquest fos a les 14:00 per remarcar la sortida del centre. Llevat de 3 alumnes van preferir que no, i l'altra alumna que va contestar que sí, però que fos el timbre i no la música. Alguns d'ells van puntualitzar que d'aquesta manera anirien a casa més contents.

- Finalment, se'ls va demanar que proposessin ells cançons per que es sentissin com a representació del timbre, aquestes foren algunes de les propostes:
- Doraemon
  - Shin Chan
  - Bon Esponja
  - Frozen
  - Alejandro Sanz
  - AC/DC
  - Michael Jackson
  - Shakira
  - Over the Rainbow
  - Jambo

- Malú
- Pablo Alborán
- Andy y Lucas
- Laura Paussini
- Joan Magan
- Ricky Martin
- Antonio Orozco
- Bruno Mars
- Inna
- Enrique Iglesias
- Taylor Swith
- Rihanna

En resum, és un mètode innovador, sortint del tradicional timbre el qual pot provocar molèsties a les orelles i ser més pertorbador. D'aquesta manera, amb la música aconseguim que els alumnes tinguin més predisposició per entrar a l'aula i ho facin més contents. En forma de conclusió, podem destacar els següents punts:

- L'entrada dels més petits (Infantil o 1r Cicle) és més fàcil per ells i els pares.
- Disminució dels problemes de comportament a l'entrada.
- Aportació d'alegria als nins per tal de començar la jornada educativa amb més predisposició.
- Visió de la música des d' un altre punt de vista.
- Motivar l'alumnat amb ajuda de cançons del seu entorn.
- Disminució dels problemes de comportament després del temps d'esplai.
- Alternativa per fer-los oblidar els conflictes que s'han ocasionat al temps d'esplai.
- Predisposició a tenir una bona relació amb els companys.
- Ajuda emocional pels docents i no docents.
- Alternativa per rompre la monotonia de la jornada educativa.
- Facilitador de l'ordre i la vigilància.
- Indicador del moment de formar fila i pujar a l'aula.

2. Expressivitat dels sentiments a partir de fragments musicals

La implicació de les emocions en tots i cada un dels moments de la vida és un fet que no es qüestiona.

La majoria de psicòlegs indiquen que les emocions influeixen en el pensament, la presa de decisions, les accions, les relacions socials, el benestar, i la salut física i mental. (Gendron, 2010; Izard, 2010).

Les emocions en els nins es troben en estat pur, pel que fa a l'observació de l'estat emocional del nin és més fàcil, ja que es fa sense censura. (Buzzian; Herrera, 2014).

La música produeix efectes positius en la salut física i subjectiva, en el benestar personal, aquests efectes són evocats a través de les emocions que indueix. (Juslin; Västfjäll, 2008).

Les emocions, tal vegada, siguin el fonament més important de la música i les persones sovint escolten música influenciats pel seu estat d'ànim. (Van der Zwaag 2011).

La investigació pretén determinar quin tipus d'emocions desperta en alumnes d'Educació Primària l'escolta de determinats gèneres musicals.

L'objectiu és identificar la resposta emocional dels alumnes classificada en quatre emocions bàsiques:

- a) Alegria
- b) Tristesa
- c) Por
- d) Empipament

La proposta s'ha dut a terme al CEIP Miquel Duran i Saurina, centre públic d'Inca on ja s'ha dut a terme la investigació sobre la música com a representació del timbre a l'hora de les entrades, i a causa de la meua realització del Pràcticum II i Pràcticum de Menció.

El grup amb el qual es va treballar es va elegir de forma aleatòria entre els diferents grups d' entre 1r i 6è d'Educació Primària. Aquest fou un dels grups de 3r de Primària.

Es varen oferir 12 melodies d' estils musicals diferents i els alumnes havien de determinar quin tipus de resposta emocional els feia sentir. Les melodies es van reproduir de forma aleatòria i amb una duració d'un minut per cada una amb el fragment més representatiu de cada una d'elles.

Les 12 melodies foren les següents:

Alegria

1. Las 4 estaciones de Vivaldi
2. I wanna dance with somebody - Whitney Houston
3. The lazy song - Bruno Mars

Tristesa

4. Pavana para una infanta difunta - Ravel
5. Some like you – Adele
6. My heart will go on – Celine Dion

Por

7. Psicosis BSO
8. Tiburon BSO
9. El exorcista BSO

Empipament

10. The number of the best – Iron Maiden
11. Alice's theme – Danny Elfman
12. Piratas del Caribe BSO

*Annexa 2.

Per començar, se'ls va explicar per què es duia a terme aquesta activitat i en què consistia, una vegada han entès el procediment comencem a escoltar les melodies.

Els alumnes es troben tots asseguts en forma de cercle a terra, amb els ulls tancats i senten la primera melodia, així com els va produint un sentiment, s'aixequen i es comencen a moure per l'aula representant-lo.

Cada vegada que acaba una cançó es fa de forma gradual baixant el volum fins a arribar a zero, moment en què els alumnes s'asseuen a terra allà on estan, tanquen els ulls i esperen la següent melodia, i així successivament.

Mentre els alumnes van escoltant els fragments més representatius de les cançons, vaig observant els seus comportaments i vaig fent anotacions, d'aquestes en podem treure les següents conclusions depenent del tipus de sentiment que vol expressar cada cançó:

➤ Alegria:

Quan les cançons expressaven alegria els nins/es es movien per l'aula d'un costat a un altre, sobretot movien molt els braços i reien constantment uns amb els altres. Un cop, estaven asseguts esperant la propera cançó i quan sonà (I wanna dance with somebody-Withney Houston) una del repertori de les cançons d'alegria, tots, sense cap excepció, es van aixecar d'un bot i es van començar a moure i ballar rient sense aturar.

Un altre fet a comentar, fou que la darrera cançó, també era del repertori de l'alegria, per acabar tots ben contents, hi va haver un alumne que va agafar de les mans al nin amb Discapacitat Visual i es van posar a ballar junts. Fins aquest moment, tots havien ballat per separat, fins que la darrera, van agafar-se dos companys i van fer-ho junts, el nin amb Discapacitat Visual va alegrar-se encara més i els dos mostraven una gran felicitat.

➤ Tristesa:

Durant les tres cançons relacionades amb la tristesa els moviments dels nins eren lents, molts van relacionar les cançons amb el ball de ballet i van començar a moure's com tal amb les cames a l'aire d'un costat a l'altre. En una de les cançons hi va haver bastants d'alumnes que no es varen moure per què la cançó no els propiciava al ball, ja que era molt trista.

Un comentari al final de la sessió, que m'agradaria remarcar, fou que dos alumnes van comentar que les cançons tristes els recordaven a persones que ja no hi eren, un va nomenar una companya seva que ja no ve al centre i l'altre, al seu pare que havia mort. Doncs, les cançons van fer-los treure aquells sentiments que més duïen a dintre.

➤ Por:

En el repertori de cançons de por, durant la primera van estar més bé asseguts, ja fou en la segona cançó en la qual es van començar a moure de manera lenta, per terra i fent l'acció de persecució entre companys i d'amagar-se.

Els fragments de les cançons de por eren extreptes de bandes sonores originals de pel·lícules molt famoses i molts d'ells les van reconèixer i van imitar algunes de les accions de les pel·lícules com pot ser la de "*Tiburón*".

Un fet que em va cridar l'atenció fou que un alumne, abans de començar l'activitat va demanar-me què era la por, entre jo i els seus companys van explicar-li i ho va entendre, però em va cridar l'atenció que un alumne de 3r de Primària, és a dir, un nin de 8 anys, no hagués sentit mai la por.

➤ Empipament:

En relació a les melodies d'aquest sentiment, els nins/es feien moviments ràpids d'una banda a una altra de l'aula, movien molt el cos, sobretot les cames i feien l'acció de tocar guitarres elèctriques. Fins i tot, alguns, van amollar algun crit. D'altres es movien per terra i demostraven d'alguna manera que tenien ràbia per algun motiu.

Després de la sessió amb l'expressió corporal de la música, vaig demanar-los que es repartissin per l'aula i agafessin un llapis. Doncs, el que faríem llavors seria completar una taula com la següent:

Cançons	Alegria	Tristesa	Por	Empipament
Cançó 1				
Cançó 2				
Cançó 3				
Cançó 4				
Cançó 5				
Cançó 6				
Cançó 7				
Cançó 8				
Cançó 9				
Cançó 10				
Cançó 11				
Cançó 12				

*Annexa 3.

Jo anava posant una per una totes les cançons que ja havíem escoltat anteriorment, amb el mateix ordre que abans, i els alumnes havien de marcar amb una creu el sentiment que els provocava aquella cançó.

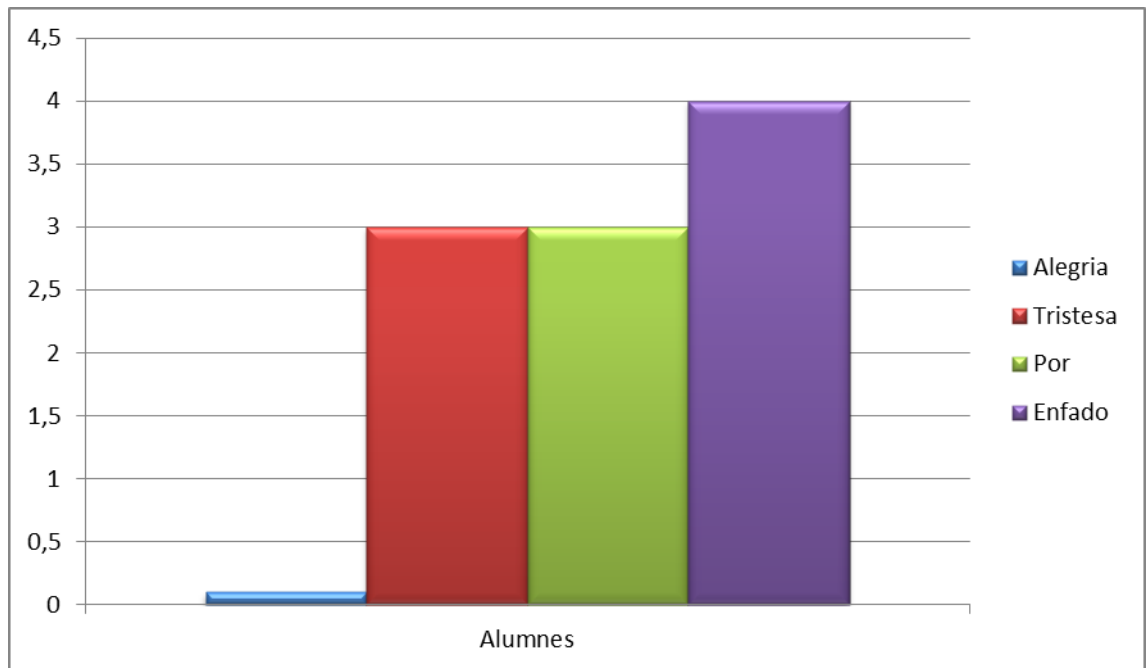
Cal destacar, que em van demanar si podien marcar més d'una opció i vaig comentar que havien de marcar la sensació que els transmetia aquella cançó i si per tant, era més d'un sentiment, ho podien fer.

Les conclusions que se'n poden extreure després de treballar amb les seves respostes són:

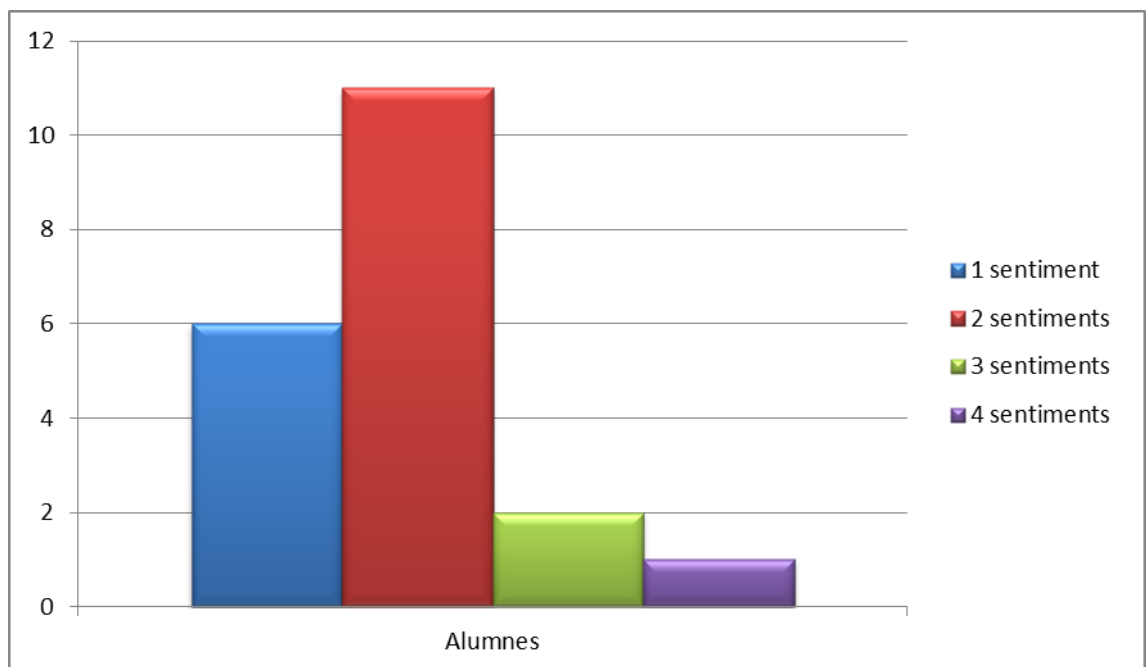
- La majoria tenen molt clar que els provoca felicitat
- Confusió del concepte de tristesa- por / por-empipament
- Relacionar alegria amb si les cançons els hi agraden
- Relacionar tristesa amb si les cançons no els agraden
- Concepte de por no assimilat a aquesta etapa
- Assignar alegria i tristesa a una mateixa cançó

Alguns dels casos a destacar poden ser:

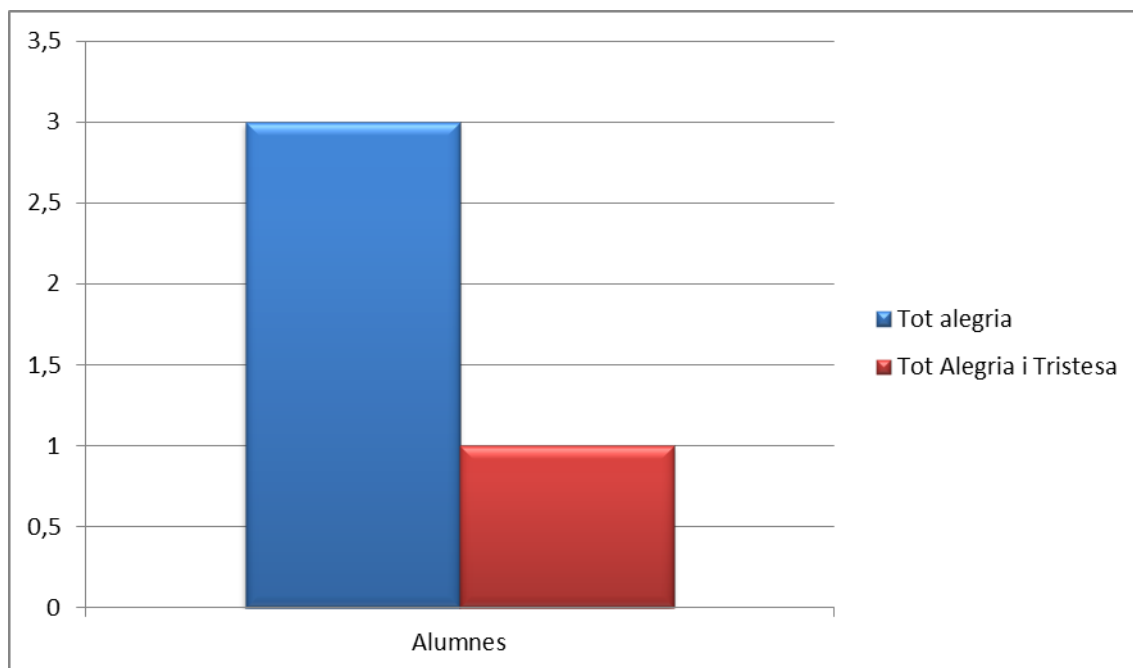
- Alumnes que no han marcat cap sentiment al llarg dels 12 fragments:

- Alumnes que en alguna cançó han marcat més d'un sentiment a l'hora:

- Altres casos:

En aquest estudi podem veure com els nins experimenten més fàcilment l'emoció de l'alegria davant l'escolta de diferents fragments de peces musicals, independentment de l'estil musical al qual pertanyi.

Les altres emocions resulten una mica més complicades de reconèixer, tal vegada degut a l'etapa madurativa en la qual es troben els nins/es, pel qual encara no són capaços d'experimentar i/o reconèixer altres emocions més complexes com la por o la tristesa. (Izard, 2007)

La música provoca emocions, encara que, cal destacar que una determinada melodia no provoca la mateixa emoció en tots els nins i nines. (Juslin; Västfjäll, 2008).

En definitiva, tant la música com les emocions estan intrínsecament relacionades, i és important treballar la música a través de les emocions i les emocions a través de la música, en tots els àmbits. Ambdues, música i emocions, es troben presents en tots els moments de la nostra vida, i a més, cal sumar la influència de forma positiva en el nostre benestar psicològic. (Juslin; Västfjäll, 2008)

CONCLUSIONS

Sense cap dubte, la música està present dins el nostre dia a dia i per tant, cal utilitzar-la en tots els àmbits possibles i extreure'n el màxim profit d'ella.

Els més petits veuen la música com un mitjà per expressar-se, tant de manera lliure, com amb unes pautes i hem d'aprofitar que ells s'alliberen amb aquest mitjà per utilitzar-lo en segons quines sessions o activitats.

Els nins veuen la música com un mitjà per expressar-se amb el seu cos lliurement, expressen les seves emocions, sentiments, tant si estan contents com tristos, però ho fan sense censura, es deixen dur, i és aquí quan nosaltres hem d'observar els seus comportaments. Podrem analitzar molts de moviments i situacions mentre els nins/es estan ballant, sense cap preocupació per ells, i d'aquesta manera ens mostrarà a nosaltres, com a mestres, si en aquell moment se senten bé, si hi ha alguna cosa que els inquieta o si no ho estan passant d'allò més bé a casa.

A més, amb ajuda de la música podem treballar aquests sentiments i fer-los sentir per una estona, lliures, de deures i de drets, per un moment ser nins, que és el que són, i el que se'ls dóna tan bé. Aprofitem la música per què amollin el que duen a dins, un moment per alliberar-se, per recuperar el somriure i tornar llavors a la feina amb més ganes.

Sense adonar-nos la música ens pot ajudar moltíssim, i sobretot dins el dia a dia als centres escolars, i no només l'hem d'utilitzar dins l'àrea i les sessions de Música, sinó que més enllà ens pot servir molt més en altres situacions, ens ajuda a rompre la monotonia del dia i de les feines i fa que els alumnes se sentin amb més predisposició i més ganes, fa que se sentin més feliços.

Treballem amb i per la música, però treballem per ajudar als nostres alumnes a ser feliços en tots els àmbits i sentits de la seva vida, ajudem a fer persones completes i educades, ajudem a formar alumnes, ajudem a millorar la seva qualitat de vida al màxim.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Gabriel F, Federico. “*El niño con necesidades especiales. Neurología y musicología*”. Kier. (2007). Buenos Aires.
- Bruscia, Kenneth. “*Modelos de improvisación en musicoterapia*”. Agruparte. (1999). España.
- Bruscia, Kenneth. “*Definiendo musicoterapia*”. Barcelona Publishers. (1998). España.
- Gardner, H. “*Inteligencias múltiples en la escuela*”. Educational Researcher. (1989).
- Goleman, D. “*Inteligencia emocional*”. Kairós. (1996). Barcelona.
- Marías, J. “*La educación sentimental*”. Alianza. (1994). Madrid.
- Poch, Serafina. “Importancia de la musicoterapia en el área emocional del ser humano”. *Revista Universitaria de Formación del Profesorado*. (2001). Barcelona.
- Lacarcel Moreno, Josefa. “*Musicoterapia en Educación Especial*”. Compobell, S.L. (1990). Universidad de Murcia.
- Gento Palacios, Samuel; Lago Castro, Pilar. “*La musicoterapia en el tratamiento educativo de la diversidad*”. Aranzadi, S.A. (2012). Madrid.
- Sáinz de la Maza, Aro. “*Cómo cura la musicoterapia*” RBA, Libros, S.A. (2003). Barcelona.
- Izard, C. E. “*Significados/aspectos de las emociones: definición, funciones, activación y regulación*”. *Emotion Review*. (2010).

- Juslin, P. N; Västfjäll, D. “*Respuestas emocionales a la música: mecanismos a tener en cuenta*”. The Behavioral and Brain Sciences. (2008)
- Van der Zwaag, M.D. “Respuestas emocionales y psicopsicologicas al tiempo, modo y percusión”. *Musicae Scientiae*. (2011)

ANNEXES

- **Annexa 1: Qüestionari passat als alumnes sobre la música com a mitjà alternatiu al timbre tradicional.**

QÜESTIONARI TREBALL DE FI DE GRAU

---

1. Què vol dir quan sona la música?

---

2. A quina hora sona la música?

---

3. T'agrada més la música o un timbre normal?

---

4. Perquè?

---

5. T'agraden les cançons que posen?

---

6. Són alegres o tristes?

---

7. Entres a l'aula amb més ganes?

---

8. Que et transmeten les cançons?

---

9. T'agradaria que la música també es sentís a la sortida de l'escola a les 14:00?

---

10. Quines cançons proposaries tu per que es sentissin com a timbre?

- **Annexa 2: Taula a completar segons l'emoció que els desperta cada fragment de cançó.**

Cançons	Alegria	Tristesa	Por	Empipament
Cançó 1				
Cançó 2				
Cançó 3				
Cançó 4				
Cançó 5				
Cançó 6				
Cançó 7				
Cançó 8				
Cançó 9				
Cançó 10				
Cançó 11				
Cançó 12				

➤ **Annexa 3: Llistat de cançons proposades per treballar les emocions.**

Alegria

11. Las 4 estaciones de Vivaldi
12. I wanna dance with somebody - Whitney Houston)
13. The lazy song - Bruno Mars

Tristesa

14. Pavana para una infanta difunta - Ravel
15. Some like you – Adele
16. My heart will go on – Celine Dion

Por

17. Psicosis BSO
18. Tiburon BSO
19. El Exorcista BSO

Empipament

20. The number of the best – Iron Maiden
21. Alice's theme – Danny Elfman
22. Piratas del Caribe BSO

➤ **Annexa 4: Fotografies**

